

Fra redaksjonen

«Det kommer an på øyet som ser»

Ordtak og begreper fra dagligspråket kan være gode og interessante å tenke med i forskningssammenheng, for å gi, utvide eller leke med perspektiver og tankesett. «Øye» er et slikt ord som kan ha et interessant potensial for tankespinn og symbolikk: «Å få øynene opp for noe»; «å lukke øynene for noe»; «å se i øynene»; «under fire øyne»; «å ikke tro sine egne øyne» ... Det kan handle om perspektiv, om hva vi ser og om hvordan vi forholder oss til hva vi ser. Dette får meg til å tenke på antropologen Clifford Geertz og boken «The Interpretation of Cultures» (1973). I hans fokus på rike og «tykke» beskrivelser (thick descriptions) som redskap til å kunne forstå og fortolke sosial handling, bruker han et eksempel som eksplisitt spiller på syn og perspektiv: «The blink and the wink». Refleksjoner rundt de mange kontekstuelle betydningene som kan sameksistere åpner vår forståelse av spennvidden i hva blick kan bety: Fra en ufri-villig blinking, kanskje nervøst eller usikkert, til en signalisering av mening. Kanskje er det tilsiktet blinking til en bestemt mottager for å formidle noe konkret, noe knyttet til sosiale aksepterte koder, og kanskje er det blunket raskt i den hensikt at ingen andre skal få det med seg. Men så, kanskje noen kopierer bevegelsen eller parodierer den. Kanskje står noen foran speilet, mens de øver seg på å blunke lurt eller for å signalisere interesse. Betydningen av kontekst for å forstå handlingen er tydelig.

Men kontekster er også i stadig endring. Vivana Zelizer (1994) utfordrer våre perspektiver på barndom ved å gjøre et overraskende analytisk grep, hvor historiske analyser knyttes til økonomisk teori og sosiologi. Ved å fokusere

på en økende sakralisering av barndom på områder som barnarbeid, adopsjon, forsikring og kompensasjon av barn i rettsvesenet, viser hun hvordan barndommens sosiale mening i USA endret seg kraftig i tiårene mellom 1870 og 1930, hvor barnets økonomiske nytteverdi ble erstattet av en emosjonell verdi som ikke lot seg prissette. Det økonomisk nyttefulle barnet på 1800-tallet var den 10–12 år gamle gutten, som kunne arbeide og bidra økonomisk. Seksti år senere var det den økonomisk nytteløse babyen som hadde høyest verdi og etterspørsel, og det var vanskelig å finne fosterforeldre for et barn over 6 år. Slike eksempler tydeliggjør skiftende og kontekstuelle syn på barn og barndom, samt hvordan dette spiller inn på hvordan barn lever sine liv.

Et felt hvor verdisyn knyttet til forståelse av barndom kan utfordres er forskning på disiplinering og oppdragelse, både i familier og institusjoner. I mine presentasjoner av forskning på disiplineringspraksiser i kinesiske barnehager til et nordisk publikum, har en utfordring vist seg å være hvordan man skal gjøre «kulturelle oversettelser» av slike praksiser. Kanskje skyldes dette delvis at barns velferd er et høyst verdiladet og sensitivt felt. Barns egenverdi og barndommens sakrale posisjon står sterkt i nordisk kontekst, og det som utfordrer blir ikke nødvendigvis møtt med umiddelbar forståelse. Tykke beskrivelser blir nødvendige for å kunne vise hvordan disiplineringspraksiser er forbundet med historiske og kulturelle forståelser av barn og barndom, samt individets relasjon til gruppen og samfunnet i kontekst. Forståelser av god moral og ansvarlig barneoppdragelse i kinesisk kontekst understreker verdsettin-

gen av disiplin som et gode for menneskelig interaksjon og relasjon (Lyså, 2018). I det kinesiske samfunnet var det en bekymring for at overdreven oppmerksomhet fra foreldre – kjærlighet uten disiplin – kunne føre til at man «drukner barna med kjærlighet» (Fung, 1999; Wu, 1995). En slik oppdragelse viser en manglende ansvarlighet, da man ikke gjør det man kan for at barnet skal få mulighet til å lykkes i livet. Det å sette disiplinering inn i slike rammer som forsker er knyttet til en overbevisning om at dersom man skal forstå hvorfor noen handler som de gjør, så må man forsøke å forstå handlingen i sin kontekst og ut fra de sosiale, samfunnsmessige og historiske premissene som ligger til grunn. Samtidig vil det å være eksplisitt på hvilke øyne som ser – å påpeke sitt ståsted, og hvordan dette perspektivet åpner opp for noen måter å se, samtidig som det lukker for andre – tydeliggjøre grunnlaget for vår kunnskapsproduksjon som forskere.

Artiklene i dette nummeret åpner øynene våre for forskjellige metodiske, metodologiske og teoretiske tilnærminger til aspekter ved barndom og institusjoner i nordisk kontekst. Artiklene spenner bredt, fra intime sosiale relasjoner mellom individuelle barn til historiske, diskursive konstruksjoner av barn.

Åsa Bartholdsson og Mari Kronlund bidrar med artikkelen «Du måste ha en röd spade»: Tricksters, minipolitik och sociala relationer i förskolan». Artikkelen bygger på videoetnografisk feltarbeid i en svensk barnehage. Ved å ta utgangspunkt i en situasjon av fri lek uten voksnes innblanding og styring, utforskes det hvordan barna som kompetente sosiale og kulturelle aktører navigerer sosiale konfliktfylte relasjoner innenfor en institusjonell ramme som karakteriseres av normer for god lek og inkluderende idealer.

Sigrud Bøyum, Kjersti Sandnes Haukedal og Hilde Hofslundengen utforsker i sin artikkel «Betydningen av språkmiljøet hjemme for barnehagebarns andrespråklæring» sammenhenger mellom språklige hjemmemiljø og flerspråklige barnehagebarns andrespråk-

ferdigheter. Gjennom språkstester av 71 barn med norsk som andrespråk samt spørreskjema til foreldrene har de utforsket vokabular, narrative ferdigheter og fonembevissthet i barnas andrespråk. Studien viser at foreldres høytlesing spiller positivt inn på vokabular og fonembevissthet, samt at fartstid i barnehagen spiller en stor rolle for barnas andrespråkferdigheter.

Anna Rapp sin artikkel «Organisering av Föräldrasamverkan i ett ojämlikhetsperspektiv» omhandler samarbeid mellom skole og hjem knyttet til skolens oppdrag med å bidra til utjevning av sosial ulikhet. Materialet i artikkelen er basert på intervjuer med rektorer, lærere og kommunerepresentanter fra fire skoler i to kommuner i henholdsvis Finland og Norge. Gjennom å bruke et neoinstitusjonelt perspektiv viser artikkelforfatteren hvordan skoler på forskjellig vis er påvirket av sine institusjonelle omgivelser. Hun påpeker at det er store forskjeller både mellom Finland og Norge samt mellom skoler som ligger i ressursvake områder versus skoler i mer privilegerte områder.

Helen Bergems artikkel kan knyttes til implementering av begrepet livsmestring som en del av norsk rammeplan for barnehager. Hennes artikkel «Barns erfaringer rundt mening og sammenheng i barnehagehverdagen. En analyse av tematisk innhold i samspillet mellom barn og barnehagelærer» bygger på videoopptak og observasjon som metodetilnærming for å studere samspilltematikker mellom barnehagelærere og barn (1–3 år) i to barnehager i Norge. Ut fra dette skisserer Bergem tematikker som kan ha betydning for barns opplevelse av mening og sammenheng i deres hverdagsliv.

Helena Ackesjö og Sven Persson har skrevet artikkelen med tittel «Från den omogna sexåringen til den skolpliktiga förskoleklassen – en dokumentanalys av sexåringen i det svenska utbildningslandskapet från 1940-tal till i dag». Gjennom en kontekstualisert forståelse og bruk av begrepene «subjektivering» og «kvalifisering» i dokumentanalyse av po-

licydokumenter fra 1940 til 2017, undersøkes og analyseres diskursive representasjoner av seksåringen i ulike tidsperioder. Analysen viser diskursive endringer i hvordan seksåringen beskrives: Fra den umodne seksåringen som ikke forventes å være klar for skolen, til det kompetente barnet som skolen må tilpasse seg, til den presterende og målbare eleven som forventes å tilpasse seg statens krav.

I en lett bearbeidet prøveforelesning med tittelen «Observasjon – en vei til forståelse av

barns verden: læring, samspill og lek» viser Johanna Birkeland hvordan observasjon i forskningsmetodologi og i barnehagepedagogisk arbeid kan henge sammen. Birkeland er også representert i den faste spalten «sammen drag av doktorgradsavhandlinger» i denne utgaven.

God lesning!

Ida Marie Lyså

Redaktør

Referanser

Fung, H. (1999). Becoming a moral child: The socialization of shame among young Chinese children. *ETHOS*, 27(2), 180–209.

Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures: selected essays*. New York: Basic Books.

Lyså, I. M. (2018). *Duties and Privileges: An Ethnographic Study of Discipline as Relational Practice in two Urban Chinese Kindergartens*. (PhD dissertation). Norwegian University of Science and Technology, Trondheim.

Wu, D. Y. H. (1995). Drowning Your Child with Love: Family Education in Six Chinese Communities (The 8th Barbara Ward Memorial Lecture). *The Hong Kong Anthropologist* (8), 2–12.

Zelizer, V. A. (1994). *Pricing the priceless child: the changing social value of children*. Princeton, N.J: Princeton University Press.